

NORGES HØYESTERETT

Den 1. februar 2019 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Indreberg og Noer og kst. dommer Sæbø i

HR-2019-188-U, (sak nr. 18-193526SIV-HRET), sivil sak, anke over beslutning:

A

(advokat Malene Hoås Tyberø)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder lagmannsrettens beslutning om å avslå søknad om fri sakførsel i ankesak for lagmannsretten.
- (2) A søkte 24. oktober 2018 Gulating lagmannsrett om fri sakførsel som ankende part i en sak om voldsoffererstatning under henvisning til rettshjelploven § 16 annet ledd, jf. § 11 annet ledd nr. 3, subsidiært rettshjelploven § 16 fjerde ledd.
- (3) Lagmannsretten avslo søknaden 8. november 2018 under henvisning til at rettshjelploven § 11 annet ledd nr. 3 ikke gir hjemmel for å innvilge fri sakførsel. Videre kom lagmannsretten til at det heller ikke var grunnlag for å innvilge søknaden etter rettshjelploven § 16 fjerde ledd.
- (4) Etter lagmannsrettens avslag, søkte A lagmannsretten 14. november 2018 på ny om fri sakførsel. Det ble understreket at søknaden var grunnet på rettshjelploven § 16 annet ledd, jf. § 11 annet ledd nr. 3. Videre ble det fremlagt nye opplysninger om As økonomi.
- (5) Ved Gulating lagmannsretts beslutning 19. november 2018 ble søknaden avslått. Lagmannsretten la til grunn at As inntekt er under grensen som er fastsatt for å innvilge fri sakførsel etter rettshjelploven § 16 annet ledd, men at det ikke var rimelig å innvilge fri sakførsel, jf. rettshjelploven § 16 femte ledd.
- (6) A har anket lagmannsrettens beslutning til Høyesterett. Han gjør i korte trekk gjeldende:
- (7) Lagmannsretten har tilsynelatende lagt til grunn at rettshjelploven § 16 annet ledd er en unntaksbestemmelse. Det er ikke holdepunkter for en slik forståelse av loven. Videre har lagmannsretten lagt til grunn feil forståelse av rettshjelploven § 16 femte ledd. I stedet for å vurdere om det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden, har lagmannsretten vurdert om det er rimelig at A tilkjennes fri sakførsel. Det er også feil når lagmannsretten begrunner

avslaget i en forholdsmessighetsvurdering mellom kostnadene i saken og As økonomiske situasjon. Det er ikke rettskildemessig grunnlag for å foreta en slik forholdsmessighetsvurdering ved anvendelsen av rettshjelploven § 16 femte ledd.

(8) A har nedlagt slik påstand:

- "1. Gulating lagmannsretts avgjørelse av 19.11.2018 om å avslå søknad om fri sakførsel, oppheves.
2. Staten dømmes til å betale sakens omkostninger for Høyesterett."

(9) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at den påankede avgjørelse er truffet ved beslutning. Det følger da av tvisteloven § 30-3 første ledd, jf. § 29-3 tredje ledd at beslutningen kan ankes "på det grunnlag at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelse, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig". Første alternativ innebærer at utvalget fullt ut kan prøve lagmannsrettens generelle lovtolkning, jf. eksempelvis Rt-2012-1433 avsnitt 7.

(10) Som begrunnelse for å avslå søknaden, uttaler lagmannsretten – etter å ha funnet at A ikke hadde inntekt over inntektsgrensen i rettshjelploven § 16 annet ledd – følgende:

"Det følger av rettshjelploven § 16 annet ledd at det da kan innvilges fri sakførsel. Det fremgår av forarbeidene at unntaksbestemmelsen skal brukes med varsomhet. Det må vurderes om utgiftene blir betydelige i forhold til søkerens økonomiske situasjon. Selv om As inntekt er klart under inntektsgrensen for fri sakførsel har det betydning at det dreier seg om ankeforhandling på en dag med et begrenset faktum og dermed begrenset saksforberedelse. Når det forutsettes begrenset saksforberedelse beror det også på at saken er behandlet i tingretten. Ut fra en forholdsmessighetsvurdering mellom kostnadene i saken og As økonomiske situasjon er lagmannsretten kommet til at det ikke er rimelig at det innvilges fri sakførsel, jf. rettshjelploven § 16 femte ledd. På den bakgrunn avslås søknaden om fri sakførsel."

(11) Ankeutvalget oppfatter lagmannsretten slik at den ut fra en forholdsmessighetsvurdering av kostnadene med saken og As økonomiske situasjon ikke har funnet det rimelig at det innvilges fri sakførsel, jf. rettshjelploven § 16 femte ledd.

(12) Etter rettshjelploven § 16 femte ledd skal det ikke innvilges fri sakførsel etter rettshjelploven § 16 annet til fjerde ledd "dersom det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden". I forarbeidene er det uttalt at dette er en "unntaksbestemmelse som forutsettes brukt med varsomhet", og at den er ment å være en "sikkerhetsventil for de tilfelle hvor det for rettshjelpsmyndigheten fremstår som klart at fri sakførsel ikke bør gis", jf. Ot. prp. nr. 91 (2003–2004), side 56. Dette er fulgt opp i rundskriv fra Statens sivilrettsforvaltning 20. desember 2016 (SRF-2017-1). Her fremgår det i punkt 7.6 at det ved vurderingen blant annet skal legges vekt på tvistegenstandens størrelse, at rettshjelploven ikke skal bidra til at det blir ført unødvendige rettsaker, om saken har sitt utspring i forhold søker selv har ansvaret for, om det synes rimelig å forlike saken eller løse tvisten på annen måte, og om en part som anker, har hatt fri sakførsel for underinstansen. Ved vurderingen av om det er urimelig at det offentlige skal betale for bistanden, vil det også være et moment om saken er prosedabel, men det skal ikke foretas noen ren prosedabilitetsvurdering, jf. Rt-2012-1433 avsnitt 8 med videre henvisninger.

(13) Lagmannsretten har lagt til grunn at A har inntekt under grensen for å innvilge fri sakførsel etter rettshjelploven § 16 annet ledd. Søknaden kan da innvilges dersom saken gjelder forhold som angitt i § 16 annet ledd. Nektelse av å innvilge fri sakførsel etter § 16 femte ledd krever

at "det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden". Det er uriktig lovtolkning når lagmannsretten avslår søknaden etter § 16 femte ledd på grunnlag av en forholdsmessighetsvurdering av kostnadene i saken og As økonomiske situasjon. En slik forholdsmessighetsvurdering skal foretas ved søknad om å innvilge fri rettshjelp etter rettshjelploven § 16 fjerde ledd, hvor retten i saker som nevnt i annet og tredje ledd kan innvilge fri sakførsel selv om de økonomiske vilkår i annet ledd ikke er oppfylt "dersom utgiftene til juridisk bistand blir betydelige i forhold til søkerens økonomiske situasjon". Det er ikke grunnlag for å foreta en slik forholdsmessighetsvurdering etter § 16 femte ledd. Beslutningen må da oppheves.

- (14) As søknad er grunnet på rettshjelploven § 16 annet ledd, jf. 11 annet ledd nr. 3. Lagmannsretten tar i beslutningen ikke stilling til om vilkårene i § 11 annet ledd nr. 3 er oppfylt. Lagmannsretten må ved fornyet behandling av søknaden ta stilling til om vilkårene etter denne bestemmelsen er oppfylt.
- (15) Anken har ført frem. A har krevd dekket sakskostnader. I medhold av rettshjelploven § 27 femte ledd, jf. forvaltningsloven § 36 første ledd tilkjennes A sakskostnader for Høyesterett. I medhold av forvaltningsloven § 36 tredje ledd blir Gulating lagmannsrett pålagt ansvaret for sakskostnadene, som fastsettes til 8 000 kroner inkludert merverdiavgift.
- (16) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

1. Lagmannsrettens beslutning oppheves.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler det offentlige ved Gulating lagmannsrett 8 000 – åttetusen – kroner til A innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Ragnhild Noer
(sign.)

Hilde Indreberg
(sign.)

Rune Sæbø
(sign.)